

APSTIPRINĀTS
ar Izglītības uz zinātnes ministrijas
2003. gada 8.septembra
rikojumu Nr. 424

PROFESIJAS STANDARTS

Reģistrācijas numurs PS 0186

Profesija

Māsas palīgs

Kvalifikācijas līmenis

2

Nodarbinātības apraksts

Māsas palīgs ir profesionāls veselības aprūpes darbinieks, kurš veic pacientu aprūpi komandā māsas vadībā, uzņemoties atbildību, atbilstoši kompetences līmenim. Māsas palīgs uztur savu profesionālo kompetenci, pilnveidojot savas teorētiskās zināšanas un praktiskā darba iemaņas.

Pienākumi un uzdevumi

Pienākumi	Uzdevumi
<p>1. Veic māsas nozīmētās darbības pacientu pamata vajadzību nodrošināšanai</p>	<p>1.1. Novērtē pacienta spējas veikt ikdienas aktivitātes. 1.2. Asistē māasai veikt pacienta novērtēšanu, aprūpes problēmu noteikšanai un koriģēšanai. 1.3. Asistē aprūpes darbības, kas nodrošina pacienta vajadzību pēc šķidruma uzņemšanas. 1.4. Asistē aprūpes darbības, kas nodrošina pacienta vajadzību pēc urīna izvadīšanas. 1.5. Asistē aprūpes darbības, kas nodrošina pacienta vajadzību pēc barības uzņemšanas. 1.6. Asistē aprūpes darbības, kas nodrošina pacienta vajadzību pēc zarnu satura izvadīšanas. 1.7. Asistē aprūpes darbības, kas nodrošina pacienta vajadzību pēc izvadīšanas procesiem caur ādu. 1.8. Asistē aprūpes darbības, kas nodrošina normālu ķermeņa temperatūras uzturēšanu. 1.9. Asistē aprūpes darbības, kas nodrošina pacienta vajadzības viņa imobilitātes un izteiktas pašaprūpes nespējas gadījumā. 1.10. Asistē aprūpes darbības, kas nodrošina pacienta vajadzību pēc ādas un audu integritātes (veseluma). 1.11. Asistē aprūpes darbības, kas nodrošina pacienta vajadzību pēc atpūtas, miega, aktivitātēm. 1.12. Asistē aprūpes darbības, kas nodrošina pacienta vajadzību pēc drošības un aizsardzības. 1.13. Asistē aprūpes darbības, kas nodrošina pacienta vajadzību pēc sapratnes, garīga atbalsta, pašvērtības. 1.14. Asistē aprūpes darbības, kas nodrošina pacienta vajadzību pēc psihosociāla atbalsta un psihosociālas neatkarības. 1.15. Informē māsu par savas darbības rezultātiem. 1.16. Asistē pasākumus pacienta un personāla drošas vides nodrošināšanai un uzlabošanai. 1.17. Asistē infekciju novērošanas un ierobežošanas pasākumus aprūpes darbā. 1.18. Ievēro piesardzības pasākumus darbā ar bioloģiski bīstamajiem materiāliem - ķīmioterapeitiskie līdzekļi, radioaktīvie materiāli, potenciāli infekciozi organisma atdalījumi u.c. 1.19. Asistē pacienta komfortu nodrošinošos pasākumus. 1.20. Asistē aprūpes darbības, kas nodrošina pacienta vajadzību pēc sāpju novēršanas. 1.21. Asistē paliatīvo aprūpi un mirstoša pacienta aprūpi. 1.22. Veic miruša cilvēka pēnāves aprūpi.</p>
<p>2. Veic māsas nozīmētās darbības saistībā ar pacienta iestāšanos un izrakstīšanos no stacionāra</p>	<p>2.1. Izsniedz pacientam veļu un palīdz apģērbties. 2.2. Palīdz pacientam veikt nepieciešamos higiēnas pasākumus. 2.3. Pavada pacientu uz nodaļu, ierāda palātu, gultu. 2.4. Informē pacientu par iekšējās kārtības noteikumiem. 2.5. Nodrošina personīgā īpašuma drošību. 2.6. Sakārto palātu pirms un pēc uzņemšanas un izrakstīšanas.</p>

<p>3. Veic higiēnas procedūras pacientiem</p>	<p>3.1. Veic pacientu higiēnas procedūras atbilstoši aprūpes kategorijām. 3.2. Veic pacienta mazgāšanas procedūras. 3.3. Veic pacienta gultas klāšanas, gultas un ķermeņa veļas maiņu. 3.4. Veic pacienta mutes dobuma kopšanas procedūras un zobu protēžu kopšanu. 3.5. Veic pacienta apmatojuma higiēnisko aprūpi. 3.6. Veic pacienta starpenes higiēnisko aprūpi. 3.7. Veic pacienta pēdu un nagu kopšanu. 3.8. Veic pacienta mutes, acu, ausu, deguna higiēniskās kopšanas procedūras. 3.9. Veic pacienta izgulējumu profilaksi. 3.10. Veic dezinfekcijas un deratizācijas pasākumus. 3.11. Palīdz veikt specifiskās higiēniskās procedūras pacientam ar kašķi. 3.12. Palīdz veikt specifiskās higiēniskās procedūras pacientam ar pedikulozi. 3.13. Palīdz veikt izolācijas nodrošināšanas pasākumus dažādu infekciju gadījumā. 3.14. Veic pacienta izdalījumu savākšanu. 3.15. Veic drošu pacienta pārvietošanu. 3.16. Dokumentē pacientam veikto higiēnas procedūru.</p>
<p>4. Veic māsas norādījumus drošas darba vides uzturēšanā</p>	<p>4.1. Ievēro darba drošības noteikumus. 4.2. Pielieto pacienta drošības palīglīdzekļus. 4.3. Palīdz veikt pasākumus, lai nodrošinātu drošu pacientu, aparatūras, konteineru celšanu un pārvietošanu. 4.4. Palīdz veikt pasākumus, kas nodrošinātu aprūpes komandas darbinieku aizsardzību darbā ar toksiskām ķīmiskām vielām. 4.5. Palīdz veikt pasākumus, lai nodrošinātu aprūpes komandas darbinieku aizsardzību darbā ar mikrobioloģiskajiem riska faktoriem. 4.6. Palīdz veikt pasākumus, lai nodrošinātu aprūpes komandas darbinieku aizsardzību darbā ar radioaktīvo starojumu un radioaktīviem izotopiem. 4.7. Palīdz veikt pasākumus, kas pēc iespējas samazinātu drošības apdraudējumu saistībā ar darbu teritoriālajā iecirknī. 4.8. Dokumentē darbības, kas veiktas drošas darba vides uzturēšanai.</p>
<p>5. Sniedz pirmo palīdzību</p>	<p>5.1. Ziņo māasai par izmaiņām pacienta veselības stāvoklī. 5.2. Novērtē kritiskās izmaiņas pacienta veselības stāvoklī. 5.3. Sniedz pirmo palīdzību pēc ABC shēmas. 5.4. Sniedz pirmo palīdzību un adekvātu aprūpi galvas traumu un epilepsijas gadījumos. 5.5. Sniedz pirmo palīdzību pacientiem ar elpas trūkumu. 5.6. Sniedz pirmo palīdzību pie akūtas asiņošanas. 5.7. Sniedz pirmo palīdzību pie ekstrotraumām, termiskiem bojājumiem, brūcēm un saindēšanās.</p>

<p>6. Veic māsas norādījumus, kas nodrošina nozīmēto diagnostisko un ārstniecisko procedūru veikšanu hospitalizētiem pacientiem</p>	<p>6.1. Veic precīzu urīna, feču, krēpu paraugu savākšanu laboratorisko izmeklējumu veikšanai. 6.2. Sagatavo urīna, feču, krēpu paraugus transportēšanai. 6.3. Transportē urīna, feču, krēpu paraugus. 6.4. Veic asins analīžu pareizu transportēšanu. 6.5. Palīdz veikt pacienta sagatavošanu diagnostiskajām un ārstnieciskām procedūrām un izmeklēšanām. 6.6. Palīdz veikt procedūras, kas saistītas ar gremošanas traktu (zondēšana, klizmošana, zarnu stomas aprūpe, pacienta barošana caur zondi u.c.). 6.7. Palīdz veikt procedūras, kas saistītas uroģenitālo sistēmu (katetrizācijas, skalošanas, urostomas kopšana u.c.). 6.8. Palīdz veikt acu, ausu, deguna ārstnieciskās procedūras. 6.9. Palīdz veikt procedūras, kas iedarbojas uz asinsriti (kompreses, termofori, plāksteri, u.c.). 6.10. Palīdz veikt šķidruma līdzsvara mērījumus (pacienta svēršana, uzņemtā, izdalītā šķidruma mērīšana u.c.). 6.11. Asistē pacienta traheostomas kopšanu (sekrēta atsūkšana, pārsēja maiņa, medikamentu ievadīšana trahejā). 6.12. Piedalās rehabilitācijas pasākumu veikšanā pacienta veselības atjaunošanai vai stabilizēšanai.</p>
<p>7. Veic māsas nozīmētās aprūpes darbības pacientiem ar ķirurģiskām saslimšanām</p>	<p>7.1. Asistē pacientu aprūpes darbībās ķimioterapijas lietošanas laikā un pēc tās. 7.2. Asistē pacientu aprūpes darbībās staru terapijas veikšanas laikā un pēc tās. 7.3. Asistē pacientu aprūpi imūnterapijas lietošanas laikā un pēc tās. 7.4. Asistē pacienta sagatavošanā akūtām vai plāna operācijām. 7.5. Veic ķirurģisko instrumentu un materiālu sagatavošanu sterilizācijai, sterilizāciju, uzglabāšanu. 7.6. Palīdz sagatavot vidi, personālu un aprīkojumu ķirurģiskajām procedūrām un operācijām. 7.7. Asistē ķirurģiskās imobilizācijas procesā. 7.8. Asistē pacientu pēcooperācijas aprūpes darbībās.</p>
<p>8. Veic māsas nozīmētās darbības, kas saistītas ar nepieciešamo specifisko aprūpi bērniem</p>	<p>8.1. Asistē mazbērna un pirmsskolas vecuma bērna veselības stāvokļa un fiziskās attīstības novērtēšanā, aprūpes vajadzību noteikšanā, vajadzību apmierināšanas organizēšanā, rezultātu izvērtēšanā. 8.2. Palīdz veikt aprūpes pasākumus bērnam ar drudzi, dehidratāciju un citās akūtās situācijās. 8.3. Palīdz veikt hospitalizētu, slimu bērnu un viņu ģimenes psihosociālo aprūpi. 8.4. Informē māsu par bērniem un viņu ģimenēm veiktajām aprūpes darbībām. 8.5. Dokumentē savas veiktās aprūpes darbības.</p>
<p>9. Veic māsas nozīmētās darbības, kas nodrošina geriatriskiem pacientiem nepieciešamo specifisko aprūpi</p>	<p>9.1. Palīdz veikt pasākumus geriatrisku pacientu pašaprūpes spēju paaugstināšanai. 9.2. Palīdz veikt pasākumus geriatrisku pacientu pamatvajadzību nodrošināšanai. 9.3. Veicina geriatrisku pacientu psihosociālo integrāciju sabiedrībā. 9.4. Informē māsu par geriatriskiem pacientiem un viņu ģimenēm veiktajām aprūpes darbībām. 9.5. Dokumentē savas veiktās aprūpes darbības.</p>

10. Nodrošina pacientiem ar garīgiem traucējumiem nepieciešamo specifisko aprūpi	<p>10.1. Palīdz veikt pacienta sociālpsihiatrisko aprūpi un piedalās pacienta rehabilitācijā.</p> <p>10.2. Palīdz veikt pasākumus situācijas atrisināšanai, ja pacients grib kaitēt savai veselībai un dzīvībai, kā arī, ja viņš kļūst bīstams apkārtējiem.</p> <p>10.3. Palīdz sniegt neatliekamo palīdzību pacientam pie psihiska rakstura neatliekamajiem stāvokļiem.</p> <p>10.4. Atbild par savu darbību norādījumu izpildē.</p>
11. Strādā komandā	<p>11.1. Apzina aprūpes darbam nepieciešamos resursus (personāls, materiālie resursi, telpas u.c.).</p> <p>11.2. Konsultējas ar citiem aprūpes komandas dalībniekiem, lai pareizi veiktu deleģētos pienākumus.</p> <p>11.3. Izmanto kultūras, ētikas un profesionālos principus aprūpes darba veikšanā</p>
12. Veicina savas profesijas un aprūpes darba attīstību	<p>12.1. Piedalās izglītojošos pasākumos aprūpes komandas dalībniekiem.</p> <p>12.2. Ievēro multidisciplinārās komandas darba principus.</p> <p>12.3. Veic savu profesionālo darbību atbilstoši savai kompetencei.</p> <p>12.4. Nodrošina pacienta tiesību ievērošanu aprūpes darbā.</p> <p>12.5. Veicina un pielieto pozitīvas saskarsmes iemaņas aprūpes komandas darbā.</p> <p>12.6. Uztur savu profesionālo kompetenci.</p>

Īpašie faktori, kas raksturo darba vidi:

- fizikālie – smagumu (pacientu) celšana un pārvietošana; radioaktīvais starojums – Rtg, radioaktīvie izotopi;
- bioloģiskie – mikrobioloģiskie riska faktori – inficēti pacientu izdalījumi, asinis (HIV), hospitālā infekcija; bioloģiski aktīvas vielas, alergēni;
- ķīmiskie – darbs ar toksiskām ķīmiskām vielām – dezinfekcijas līdzekļi un šķīdinātāji, anestēzijas gāzu pārpalikums, medikamenti, citostātiskie līdzekļi u.c.
- organizatoriskie – komandas darbs, maiņu darbs, nakts darbs, pastāvīga spriedze darbā ar pacientu un viņa ģimeni; mentālo pacientu agresivitāte;

Īpašas prasības atsevišķu uzdevumu veikšanai - nav

Prasmes

Kopīgās prasmes nozarē	Specifiskās prasmes profesijā	Vispārējās prasmes/spējas
<ul style="list-style-type: none"> • Darboties saskaņā ar juridiskiem un ētiskiem pamatprincipiem. • Veicināt un pielietot pozitīvas saskarsmes iemaņas aprūpes darbā. • Sadarboties ar indivīdiem, ģimenēm. • Sadarboties ar citiem veselības un sociālās aprūpes profesionāļiem. 	<ul style="list-style-type: none"> • Novērot: <ul style="list-style-type: none"> - pacienta vitālos un antropometriskos rādītājus; - pacienta orgānu un sistēmu funkcionālo stāvokli; - bērna orgānu un sistēmu funkcionālo; - organisma šķidruma līdzsvara rādītājus (pacienta svars, uzņemtā, izdalītā šķidruma daudzums u.c.). - pacienta funkcijas un vajadzības – fizioloģiskās, garīgās un sociālās; 	<ul style="list-style-type: none"> • Lietot verbālās un neverbālās saskarsmes metodes. • Uzņemties atbildību par savu profesionālo darbību. • Skaidri sniegt iegūto informāciju. • Dokumentēt datus. • Līdzdarboties komandas darbā. • Ievērot multidisciplinārās komandas darba principus.

<ul style="list-style-type: none"> • Uzturēt drošu veselības aprūpes darba vidi. • Ievērot darba higiēnas un drošības prasības. • Prast ievērot konfidencialitāti veselības aprūpes darbā. • Izmantot kultūras, ētikas un profesionālos principus veselības aprūpes darbā. • Ievērot savas profesionālās lomas un kompetences robežas. • Uzturēt savu profesionālo kompetenci.. 	<ul style="list-style-type: none"> - pacienta atbildes reakcijas uz esošiem vai iespējamem veselības traucējumiem un aprūpi; • Novērtēt: <ul style="list-style-type: none"> - pacienta pašaprūpes līmeni; - jaundzimušā, zīdaiņa, mazbērna, skolas vecuma bērna; pusaudža aprūpes vajadzības, - geriatrisku pacientu pamatvajadzības; - savu risku veselībai saistītu ar smagumu celšanu un pārvietošanu; - savu risku veselībai saistītu ar toksisku vielu ietekmi; - savu risku veselībai saistītu ar mikrobioloģisko faktoru ietekmi; - savu risku veselībai saistītu ar radioaktīvo starojumu un radioaktīvo izotopu ietekmi; - savu risku veselībai saistītu ar stresogēno faktoru ietekmi; • Novērot indivīdu, ģimeņu, grupu pamatvajadzības konkrētā situācijā un apzināt nepieciešamos un pieejamos resursus šo vajadzību apmierināšanai. • Novērot pacienta respiratoro funkciju. • Izpildīt darbības metodes pacienta elpošanas un atklepošanas veicināšanai. • Asistēt traheostomas kopšanu. • Novērot asiņošanas pazīmes. • Veikt pacienta drošu pārvietošanu. • Palīdzēt pacientam uzņemt šķidrumu. • Veikt aukstuma un siltuma procedūras. • Veikt ādas aprūpi. • Veikt izgulējumu profilakses pasākumus. • Asistēt drenu aprūpes pasākumos. • Palīdzēt pacientam uzņemt barību. • Nodrošināt komfortu un higiēnu, veicot pacientam: <ul style="list-style-type: none"> - mazgāšanu, vannašanu; - gultas klāšanu, gultas un ķermeņa 	
---	--	--

	<p>veļas maiņu;</p> <ul style="list-style-type: none"> - mutes dobuma kopšanas procedūras un zobu protēžu kopšanu; - apmatojuma higiēnisko aprūpi; - starpenes higiēnisko aprūpi; - pēdu un nagu kopšanu; - specifiskās higiēniskās procedūras kašķa gadījumā; - specifiskās higiēniskās procedūras pedikulozes gadījumā; - izdalījumu savākšanu; - nozīmēto acu, ausu, deguna, acs protēzes un lēcu kopšanu. <ul style="list-style-type: none"> • Asistēt stoma kopšanā (zarnu stoma, urostoma). • Veikt klizmu. • Veikt pacienta drošības pasākumus. • Lietot pārvietošanās palīglīdzekļus. • Īstenot izolācijas pasākumus dažādu infekciju gadījumā. • Novērtēt un novērot pacienta apkārtējās vides riska faktorus. • Īstenot infekciju novērošanas un ierobežošanas pasākumus aprūpes darbā. • Sagatavot instrumentus, aprīkojumu un materiālu sterilizācijai. • Veikt sterilizāciju un uzglabāšanu. • Veikt precīzu urīna, fēču, krēpu un spermas paraugu savākšanu. • Sagatavot urīna, fēču, krēpu un spermas paraugus transportēšanai. • Transportēt urīna, fēču, krēpu un spermas paraugus. • Asistēt: <ul style="list-style-type: none"> - pacienta sagatavošanā diagnostiskajām, ārstnieciskām un izmeklēšanas procedūrām; - pacienta sagatavošanā akūtām vai plāna operācijām; - pacienta imobilizācijas procesā; • Sniegt pirmo palīdzību: <ul style="list-style-type: none"> - pacientiem pie psihiska rakstura neatliekamajiem stāvokļiem; - pacientiem ar sāpēm krūtīs; - pacientiem ar akūtu elpas trūkumu; - pacientiem ar akūtām sāpēm vēderā; - pacientiem komas gadījumā; 	
--	--	--

	<ul style="list-style-type: none">- pacientiem šoka gadījumā;- pacientiem, kas cietuši dažādu vielu toksiskas iedarbības rezultātā;- pacientiem, kas cietuši radioloģiskas iedarbības rezultātā;- pacientiem, kas cietuši no apkārtējās vides izraisītiem smagiem veselības traucējumiem;• Veikt elpošanas nodrošināšanu (ABC etapā, Heimliha paņēmienu lietošana, elpināšana ar palīgaprīkojumu).• Veikt miruša cilvēka ķermeņa apkopi.• Uzturēt drošu darba vidi:<ul style="list-style-type: none">- lietot individuālās aizsardzības līdzekļus toksikoloģisku, radioloģisku katastrofu gadījumā;- veikt pasākumus, lai nodrošinātu drošu pacientu, aparatūras, konteineru celšanu un pārvietošanu; veikt pasākumus, lai nodrošinātu savu aizsardzību darbā ar mikrobioloģiskajiem riska faktoriem;- veikt pasākumus, lai nodrošinātu savu aizsardzību darbā ar toksiskām ķīmiskām vielām;- veikt pasākumus, lai nodrošinātu savu aizsardzību darbā ar radioaktīvo starojumu un radioaktīviem izotopiem;- veikt pasākumus, lai mazinātu stresogēno faktoru iedarbību uz sevi un citiem aprūpes dalībniekiem. <p>Respektēt pacienta tiesības aprūpes darbā.</p> <p>Dokumentēt deleģētos un veiktos aprūpes pasākumus.</p>	
--	--	--

Zināšanas

Zināšanas	Zināšanu līmenis		
	Priekšstats	Izpratne	Pielietošana
Pamatjēdzieni – cilvēks, veselība, vide, aprūpe – to savstarpējā saistība.			
Cilvēka pamatvajadzības – fizioloģiskās, sociālās, garīgās, intelektuālās, to ietekmējošie faktori.			
Pašaprūpe, to ietekmējošie faktori.			
Cilvēka anatomija, fizioloģija.			
Vides veselība un to ietekmējošie fiziskie, ķīmiskie un bioloģiskie faktori, to novērtēšana un ietekmēšanas iespējas.			
Higiēna ar parazitoloģijas, mikrobioloģijas, epidemioloģijas un ekoloģijas pamatelementiem.			
Drošas vides uzturēšanas principi pacienta aprūpē.			
Māsas palīga darba drošība, to ietekmējošie fizikālie, ķīmiskie, bioloģiskie un sociālie faktori.			
Pacienta fizioloģisko, garīgo un sociālo funkciju un vajadzību novērtēšanas principi aprūpē.			
Aprūpes process, tā posmi – novērtēšana, problēmu noteikšana, plānošana, realizācija, izvērtēšana.			
Organisma termoregulācijas procesa nodrošināšanas veidi un metodes.			
Organisma šķidrums balansa, elektrolītu un skābju / bāzu līdzsvara nodrošināšanas veidi un metodes.			
Sāpju noteikšanas, mazināšanas un novēršanas veidi un metodes.			
Barības uzņemšanas, sagremošanas un uzsūkšanās procesu nodrošināšanas veidi un metodes.			
Organisma eliminācijas procesu nodrošināšanas veidi un metodes.			
Organisma ādas un audu veseluma nodrošināšanas veidi un metodes.			
Organisma kustību un aktivitātes nodrošināšanas veidi un metodes.			
Miega un atpūtas nodrošināšanas veidi un metodes.			
Organisma sensomotoro procesu nodrošināšanas veidi un metodes.			
Pacientu aprūpe pirmsoperācijas un pēcoperācijas periodā, veidi un metodes.			
Pacientu aprūpe infekciju riska samazināšanai un novēršanai.			
Pacientu aprūpes pamatprincipi orgānu sistēmu traucējumu gadījumā.			
Pacientu aprūpes principi garīga rakstura traucējumu gadījumā.			
Pacientu aprūpes principi ļaundabīgo procesu gadījumos.			

Bērna veselības problēmas, aprūpes principi.			
Geriatrisku pacientu aprūpes principi.			
Pirmā palīdzība.			
Pacientu aprūpes darba dokumentēšanas principi.			
Ētika, ētikas principi veselības aprūpē.			
Personības psiholoģija.			
Saskarsmes psiholoģija.			
Latviešu valoda.			
Svešvaloda.			

Profesijas standarta izstrādes darba grupa:

- Jolanta Zālīte Latvijas Māsu asociācijas prezidente
- Ilona Herca Medicīnas profesionālās izglītības centra izglītības metodiķe
- Inese Ozoliņa Medicīnas profesionālās izglītības centra izglītības metodiķe

Profesijas standarta eksperti:

- J.Kalējs Latvijas Slimnīcu biedrības valdes priekšsēdētājs;
- R.Vīksna Latvijas Veselības un sociālās aprūpes darbinieku arodbiedrība